

III

(Akty przygotowawcze)

EUROPEJSKI KOMITET EKONOMICZNO-SPOŁECZNY

445. SESJA PLENARNA W DNIACH 28 I 29 MAJA 2008

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie ekologicznych sposobów produkcji

(2008/C 224/01)

Dnia 16 lutego 2007 r. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny postanowił, zgodnie z art. 29 ust. 2 regulaminu wewnętrznego, sporządzić opinię z inicjatywy własnej w sprawie

ekologicznych sposobów produkcji

Sekcja Jednolitego Rynku, Produkcji i Konsumpcji, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 6 maja 2008 r. Sprawozdawczynią była Anna Maria DARMANIN.

Na 445. sesji plenarnej w dniach 28 i 29 maja 2008 r. (posiedzenie z 29 maja) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny jednogłośnie przyjął następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1 Komitet zdecydowanie popiera inicjatywy na rzecz stworzenia wspólnotowej strategii w zakresie zrównoważonej produkcji i konsumpcji, w pełni włączonej w inne dziedziny polityki wspólnotowej, której celem byłoby:

- **przekształcenie potencjalnych wyzwań w szanse przemysłu UE na konkurencyjność** na rynkach światowych, poprzez zastosowanie przyjaznych dla środowiska metod produkcji opartych na ekologicznych produktach i usługach, łatwo identyfikowalnych przez konsumentów w całej Wspólnocie;
- **utworzenie „zielonego rynku”** gwarantującego, że owe produkty i usługi odpowiadają określonym, wspólnym definicjom i są faktycznie dostępne we wszystkich państwach członkowskich;
- **podnoszenie świadomości społecznej? Europejczyków** w zakresie odpowiedzialnej i „eko-inteligentnej” konsumpcji oraz konieczności większego poszanowania środowiska, poprzez duże zaangażowanie w informowanie, szkolenie i edukację, począwszy od szkół podstawowych;
- **przyjęcie bardziej strategicznego podejścia**, tak by wpływać na procesy decyzyjne w biznesie, polityce, wśród konsumentów i opinii publicznej i utworzenie „ekologicznych” ram wspólnotowych, unikając rozczłonkowania rynku w wyniku rozbieżnych lub wprowadzających w błąd porad i komunikatów reklamowych dotyczących ekologicznego charakteru tych produktów i związanych z nimi systemów produkcji i dystrybucji;

— **zapewnienie konsumentowi wyboru** oraz tego, by producenci i dystrybutorzy zobowiązani byli do spełniania standardów ekologicznych i gwarantowania, że produkty kierowane na rynek spełniają wymagania równowagi środowiskowej;

— **zagwarantowanie podziału odpowiedzialności za podjęte decyzje dotyczące zrównoważonej konsumpcji i za ich wdrażanie** między wszystkie zainteresowane podmioty i organizacje społeczeństwa obywatelskiego: producentów, dystrybutorów, konsumentów, nauczycieli, władze publiczne, organizacje konsumenckie i ekologiczne oraz partnerów społecznych.

1.2 Komitet zaleca przyjęcie definicji pojęć „produktu/usługi ekologicznej” i „ekologicznej konsumpcji” w ramach zrównoważonego rozwoju i konsumpcji, **ważnych na terenie całej UE i akceptowanych na arenie międzynarodowej**, korzystając z jasnych kryteriów i wskaźników środowiskowych oraz norm pozostawiających miejsce na innowację i postęp.

1.3 Komitet wzywa **przemysł europejski** i systemy dystrybucji i usług do **zdecydowanego zobowiązania się do przestrzegania** zintegrowanego podejścia sektorowego, **z zachowaniem harmonogramu osiągnięcia weryfikowalnych celów**; powinno ono obejmować trzy filary rozwoju zrównoważonego: środowiskowy, gospodarczy i społeczny. Wymogi ekologiczne powinny być uwzględniane od fazy projektowania produktu, w perspektywie całego cyklu życia, ze stałą troską o coraz wyższą jakość, innowacyjność i satysfakcję konsumenta.

1.4 Komitet zaleca, by przedsiębiorstwa i organy publiczne i prywatne poczyniły postępy we wspólnym wykorzystaniu dostępnych instrumentów wspólnotowych i krajowych, w celu **maksymalizacji badań w dziedzinie czystych technologii i produktów**.

1.5 Komitet pragnie podkreślić potrzebę nasilenia i **przyspieszenia normalizacji technicznej** ekologicznych produktów i procesów produkcyjnych.

1.6 Komitet wzywa do osiągnięcia pewności kryteriów i jednolitości minimalnych wymagań na rynku wewnętrznym odnośnie do **systemów znakowania** produktów ekologicznych, w celu zapewnienia konsumentom rzetelnych kryteriów wyboru w kwestiach ekologicznych, jednolitych kontroli na terenie UE i poszanowania zasady swobodnego przepływu faktycznie ekologicznych produktów. Należy kontynuować wprowadzanie na rynek oznakowania ekologicznego (*European Eco-Flower*), umożliwiając jego współistnienie z krajowymi oraz sektorowymi systemami oznakowania.

1.7 Komitet uważa, że w systemach zarządzania środowiskowego istotne jest wzmocnienie „wymiaru **związanego z produktem**” ich popularyzacji wśród producentów i dystrybutorów, oraz lepsze ich dopasowanie do systemów zarządzania we władzach lokalnych, co umożliwiłoby łatwiejsze osiągnięcie synergii z innymi instrumentami krzewienia rozwoju zrównoważonego.

1.8 Zdaniem Komitetu należy wspierać **popularyzację EMAS** (systemu zarządzania i audytu środowiskowego). Można to osiągnąć za pomocą środków finansowych i podatkowych, usprawnień administracyjnych, inicjatyw w zakresie promocji i marketingu, uznania EMAS za standard najwyższej jakości, także na arenie międzynarodowej oraz dzięki przyjęciu środków wspomagających małe przedsiębiorstwa w stopniowym wprowadzaniu tego systemu.

1.9 Niezmiernie istotne jest, aby **właściwości produktu oceniać całościowo**, tzn. nie tylko na podstawie kryteriów ekologicznych, ale także innych ważnych aspektów, takich jak finansowe korzyści zarówno dla konsumenta i producenta, korzyści ze względu na bezpieczeństwo, funkcjonalność i ochronę zdrowia, racjonalne wykorzystanie zasobów i materiałów, logistykę, cechy innowacyjne, marketing, stopień, w jakim przyczynia się do rozszerzenia możliwości wyboru konsumentów, cykl życia i kwestie społeczne.

1.10 EKES zaleca wspieranie prac nad **ekologicznymi zamówieniami publicznymi (GPP)** poprzez: zdefiniowanie kryteriów technicznych produktów ekologicznych, począwszy od tych o najkorzystniejszym wpływie na środowisko, uwzględnienie w specyfikacji kosztu całkowitego cyklu życia produktu lub usługi, stworzenie dostępnej w internecie bazy danych na ten temat, aktualizację dyrektyw WE dotyczących zamówień publicznych poprzez odniesienie do norm, systemów EMS, oznakowania ekologicznego oraz ekologicznego projektowania i wreszcie, publikację krajowych planów wprowadzenia ekologicznych zamówień publicznych.

1.11 EKES pragnie ponownie podkreślić znaczenie wykorzystania art. 153 traktatu WE jako najważniejszej **podstawy prawnej zapewnienia konsumentom wysokiego poziomu ochrony**, w tym zagwarantowania ich praw do pełnej, prawidłowej, stosownej, zrozumiałej i aktualnej informacji.

1.12 Komitet uważa, że z punktu widzenia samoregulacji jednym z możliwych rozwiązań może być **opracowanie kodeksu postępowania**, zgodnie z sugestią dyrektywy 2005/29/WE, w celu zapobiegania nieuczciwemu odwoływaniu się do ekologii w reklamach, a w każdym razie w celu wyeliminowania reklam wprowadzających w błąd. Powinny temu towarzyszyć podatki ekologiczne i właściwe przepisy. Komitet zaleca, by twierdzenia dotyczące ekologii opierały się na godnym zaufania, uznanym oznakowaniu.

1.13 Poza postępowaniami sądowymi, które powinny być dostępne dla wszystkich Komitet popiera również powoływanie pozasądowych **organów nadzoru i arbitrażu** spraw konsumenckich, które byłyby elastyczne, skuteczne, niedrogie i wiarygodne, w celu zapewnienia, że produkty spełniają normy środowiskowe, oraz że produkty udostępniane na rynku spełniają wymagania dotyczące równowagi środowiska.

1.14 Komitet, zważywszy na rozczłonkowanie prawodawstwa dotyczącego wymagań co do informacji dla konsumenta czy wymagań co do produktów wytworzonych z zachowaniem zasad zrównoważonej produkcji, uważa, że zachodzi pilna potrzeba rozpoczęcia prac nad wspólnymi, dobrze określonymi ramami w formie „**Europejskiej karty zrównoważonej konsumpcji i produkcji na rynku wewnętrznym**”.

2. Sytuacja obecna i perspektywy

2.1 Celem wspólnotowego programu przyznawania oznakowania ekologicznego ⁽¹⁾ jest promocja produktów o małym wpływie na środowisko i dostarczanie konsumentom precyzyjnych, popartych naukowo informacji. Oznakowanie to nie dotyczy żywności i napojów, produktów farmaceutycznych, urządzeń medycznych ⁽²⁾ i produktów i substancji niebezpiecznych lub toksycznych ⁽³⁾.

2.1.1 Projektowanie, produkcja, dystrybucja i konsumpcja produktów przyjaznych dla środowiska jest integralną częścią unijnej polityki dotyczącej środowiska, zgodnie z celami i priorytetami określonymi w szóstym programie działań w zakresie środowiska naturalnego ⁽⁴⁾, które mają być osiągnięte do roku 2010. Program ten, wielokrotnie komentowany w opiniach Komitetu, szczegółowo przedstawia plany dotyczące środków, które mają przyczynić się do ustalenia strategii rozwoju zrównoważonego.

2.1.2 Wśród głównych inicjatyw wspólnotowych w tej kwestii, kluczową pozycję zajmuje zintegrowana polityka produktu (IPP) ⁽⁵⁾, na której temat Komitet sporządził opinię ⁽⁶⁾, wypowiadając się na temat ogółu produktów i usług mających wpływ na środowisko.

2.1.3 Aby zintegrowana polityka produktu była skuteczna, konieczne jest zachęcanie producentów do wytwarzania bardziej ekologicznych produktów, a konsumentów do ich nabywania. W tym celu zastosować można między innymi następujące instrumenty:

— zachęcanie do korzystania z instrumentów podatkowych służących promowaniu bardziej ekologicznych produktów;

⁽¹⁾ Rozporządzenie (WE) nr 1980/2000 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 17 lipca 2000 r. w sprawie zrewidowanego programu przyznawania wspólnotowego oznakowania ekologicznego

⁽²⁾ Dyrektywa 93/42/EWG

⁽³⁾ Dyrektywa 67/548/EWG

⁽⁴⁾ COM(2001) 31 wersja ostateczna

⁽⁵⁾ COM(2003) 302 wersja ostateczna i zielona księga COM(2001) 68 wersja ostateczna

⁽⁶⁾ Dz.U. C 80 z 30.3.2004

- uwzględnianie aspektów ekologicznych przy podejmowaniu decyzji dotyczących zamówień publicznych (⁷);
- propagowanie przyjęcia wizji całościowej w kontekście cyklu życia produktu;
- integrowanie, propagowanie i stosowanie dobrowolnych instrumentów, takich jak Ecolabel, EMAS, EPD (środowiskowe deklaracje produktu), ekologiczne zamówienia publiczne itp.;
- dostarczanie konsumentom koniecznych informacji, tak by mogli dokonywać świadomego wyboru podczas zakupu, użytkowania i wyrzucania produktów.

2.1.4 Kolejnym korzystnym krokiem naprzód było przyjęcie w 2005 r. dyrektywy ramowej ustanawiającej nowe ramy prawne w sprawie wymogów dotyczących ekologicznego projektowania produktów zużywających energię (⁸).

2.1.5 Jeśli chodzi o ich wdrożenie, pierwsze przepisy na mocy dyrektywy ramowej weszły w życie w 2008 r. Obecnie analizuje się środki dotyczące 20 grup produktów (w tym oświetlenie, systemy komputerowe i pralki), a dla 14 z nich (m. in. oświetlenia ulicznego i biurowego) środki zostaną ustalone przed końcem 2008 r.; dla innych, jak oświetlenie domowe, celem jest rok 2009.

2.1.6 W szóstym programie działań w zakresie środowiska naturalnego (⁹) wyznaczono pięć priorytetowych zakresów działań strategicznych: poprawę stosowania obowiązującego prawa, włączanie aspektów środowiskowych w inne dziedziny polityki, praca z rynkiem, nadawanie mocy sprawczej obywatelom przez pomoc w zmianie ich postaw, co korzystnie wpływa na popyt ze strony takich osób oraz uwzględnianie środowiska przy podejmowaniu decyzji dotyczących regionalnych planów zagospodarowania terenu i gospodarki przestrzennej.

2.1.7 W ujęciu ogólniejszym, europejska strategia rozwoju zrównoważonego, zmieniona przez Radę Europejską w 2006 r., za jedno z głównych wyzwań przyjmuje „zrównoważoną produkcję i konsumpcję”, do której należy dążyć kierując rozwój gospodarczy i społeczny ku harmonii z systemem ekologicznym. Proponuje również nowy plan działań w tym zakresie.

2.1.8 Sprawozdanie z realizacji strategii z 2007 r. (¹⁰) wskazuje, że trudno jest na szeroką skalę w wiarygodny sposób zmierzyć zrównoważoną konsumpcję i produkcję. Mimo iż liczba zrównoważonych produktów i usług obecnych na rynku wydaje się szybko rosnąć, szacunkowe oszczędności w bieżącym rozrachunku energetycznym wynoszą w przybliżeniu 60 mld EUR rocznie, podczas gdy liczba produktów oznakowanych Eco-label pozostaje dość ograniczona, podobnie jak liczba firm noszących znak EMAS. Jedynie w 14 państwach członkowskich przyjęto krajowe plany ekologicznych zamówień publicznych, a zaledwie 21 wywiązało się z przygotowania harmonogramu działań na rzecz technologii środowiskowej (ETAP) (¹¹).

(⁷) COM(2002) 412 wersja ostateczna z 17 lipca 2002 r. i dyrektywa 2004/18/WE z 31 marca 2004 r.

(⁸) Dyrektywa 2005/32/EWG, Dz.U. L 191 z 22.7.2005; decyzja 2000/729/EWG, decyzja 2000/730/WE oraz decyzja 2000/731/WE (Dz.U. L 293 z 22.11.2000)

(⁹) Dz.U. L 242 z 10.9.2002

(¹⁰) Sprawozdanie okresowe z realizacji Strategii zrównoważonego rozwoju w 2007 r.

(¹¹) Por. przypis 18

2.2 Z drugiej strony, w zakresie normalizacji technicznej, jakiś czas temu podjęto środki w celu uwzględnienia aspektów ekologicznych w nowych normach technicznych, tworząc „ramy środowiskowe”, zgodnie z którymi organy techniczne Europejskiego Komitetu Normalizacyjnego (CEN-u) mogą rozpatrywać specyfikacje ekologiczne. Jeżeli norma mieści się w „nowym podejściu”, zakłada się jej zgodność z podstawowymi wymaganiami odpowiedniej dyrektywy unijnej. Kolejne postępy w tej dziedzinie osiągnięto wraz z przyjęciem systemu certyfikacji w zakresie ochrony środowiska ISO 14001.

2.3 10 października 2007 r. Europejska Agencja Ochrony Środowiska opublikowała czwarte sprawozdanie dotyczące europejskiego środowiska naturalnego (¹²), poświęcając cały rozdział zrównoważonej produkcji i konsumpcji.

2.4 Ponadto w rocznym sprawozdaniu Komisji za rok 2007 z postępów w realizacji strategii lizbońskiej na rzecz wzrostu i zatrudnienia położono nacisk na wagę zmian klimatycznych, innowacji ekologicznych, efektywności energetycznej, odnawialnych źródeł energii i rynków energetycznych.

2.5 Ponadto Rada Europejska obradująca w Brukseli w dniach 8–9 marca 2007 r. zwróciła szczególną uwagę na kwestie środowiska naturalnego i zmian klimatycznych. Z kolei Rada ds. Środowiska z lutego 2007 r. podkreśliła, że strategia UE na rzecz rozwoju zrównoważonego i strategia lizbońska na rzecz wzrostu i zatrudnienia wzajemnie się uzupełniają oraz że ta druga zasadniczo przyczynia się do osiągnięcia priorytetowego celu tej pierwszej; jednocześnie Rada ponownie wyraziła konieczność włączania aspektów środowiskowych do wszystkich dziedzin polityki. Silnie podkreślono ten ogólny kierunek podczas Rady Europejskiej w grudniu 2007 r. (¹³)

2.6 Główne cele programu pracy Komisji na rok 2008 (¹⁴) jasno obejmują przyznanie centralnej roli obywateli przedsięwzięcia procesie europejskiej integracji, poczynając od oceny sytuacji społecznej równoległe do przeglądu rynku wewnętrznego, stale zwracając uwagę na potrzebę maksymalnego wykorzystania jednolitego rynku przez europejskie społeczeństwo.

2.7 EKES często nawoływał do wykorzystania art. 153 traktatu WE, jako najwłaściwszej podstawy prawnej (¹⁵) zapewnienia konsumentom wysokiego poziomu ochrony i zagwarantowania ich praw do pełnej (¹⁶), prawidłowej, przejrzystej, stosownej, zrozumiałej i aktualnej informacji.

2.7.1 Jeśli chodzi o prawo wtórne, konsumenckie prawa do informacji określa dyrektywa 2005/29/WE (¹⁷) o nieuczciwych praktykach handlowych, które mogłyby działać na szkodę interesów ekonomicznych konsumentów. W załączniku do tej dyrektywy umieszczono wykaz praktyk handlowych, które można uznać za nieuczciwe bez oceny poszczególnych przypadków, jak na przykład „posługiwanie się znakiem zaufania, znakiem jakości lub równorzędnym oznaczeniem bez odpowiedniego zezwolenia”.

(¹²) ISBN 978-92-9167-932-4- EEA, Kopenhaga, 2007 r.

(¹³) Rada Europejska w Brukseli 14 grudnia 2007 r.

(¹⁴) COM(2007) 640 wersja ostateczna

(¹⁵) Dz.U. C 108 z 30.4.2004

(¹⁶) Dz.U. C 175 z 27.7.2007; Dz.U. C 44 z 16.2.2008

(¹⁷) Dyrektywa 2005/29/WE (Dz.U. L 149 z 11.6.2005)

2.8 Komitet przekonany jest jednak, że prawodawstwo na poziomie wspólnotowym jest do pewnego stopnia rozczłonkowane jeśli chodzi o wymagania dotyczące podstawowych informacji dla konsumenta czy wymagania dotyczące produktów zrównoważonych i uważa za istotne opracowanie „Europejskiej karty zrównoważonej konsumpcji i produkcji na rynku wewnętrznym”.

2.8.1 Jeśli wyniki wprowadzenia tej karty — oraz kodeksów samoregulacji przewidzianych w dyrektywie 2005/29/WE — okażą się niezadowalające, zdaniem Komitetu trzeba będzie zbadać inne opcje, takie jak na przykład pełniejszą harmonizację lub ustanowienie specjalnego systemu wspólnotowego natury operacyjnej.

3. Uwagi ogólne

3.1 Komitet uważa, że istotne jest sformułowanie na początku **jasnych i jednoznacznych definicji** takich pojęć jak „zrównoważony produkt”, „zrównoważone projektowanie, produkcja i dystrybucja” oraz „zrównoważona konsumpcja”, aby można było w całej UE i w Europejskim Obszarze Gospodarczym monitorować zgodność ze wspólnotowymi aktami prawnymi, ramami regulacyjnymi lub dobrowolnymi przepisami ramowymi przywołującymi te pojęcia w odniesieniu do różnych obszarów działania na szczeblu krajowym lub regionalnym.

3.2 Definicje te, powszechnie przyjęte na szczeblu międzynarodowym, nie są niezmiennie, ale ze swej natury podlegają **ciągłym ulepszeniom**. Zdaniem Komitetu należy je jednak **uzupełnić o**:

- pakiet **wskaźników środowiskowych** ⁽¹⁸⁾ umożliwiających śledzenie postępu odwołując się do ustalonych progów pozwalających ocenić, w jakim stopniu systemy produkcji, produkty, usługi i systemy dystrybucji są zrównoważone;
- **wspólnotowe techniczne normy środowiskowe** (jeśli to możliwe powiązane z normami ISO) uwzględniające pełną integrację aspektów środowiskowych w europejski proces normalizacji, jak to podkreślał kilkakrotnie Komitet ⁽¹⁹⁾, które powinny dotyczyć produktów, systemów produkcji, systemów dystrybucji oraz usług, zgodnie z wytycznymi w sprawie zgodności zawartymi w odpowiednich dyrektywach UE ⁽²⁰⁾.

3.2.1 Komitet jest zdania, że wspomniane wyżej definicje, wspierane odpowiednimi wskaźnikami i normami, mają kluczowe znaczenie dla skutecznej polityki wspólnotowej, która umożliwi poinformowanym konsumentom podejmowanie decyzji i kształtowanie postaw zgodnych z zasadą zrównoważonego rozwoju w odniesieniu do produkcji przyjaznej dla środowiska.

⁽¹⁸⁾ Takich jak wskaźnik ONZ dotyczący ram i metodologii rozwoju zrównoważonego (1996 r.)

⁽¹⁹⁾ Dz.U. C 48 z 21.2.2002, str. 112; Dz.U. C 117 z 30.4.2004; Dz.U. C 74 z 23.3.2005

⁽²⁰⁾ Europejski Komitet Normalizacyjny Elektrotechniki (CENELEC) od 2006 r. rozwija internetową bazę danych poświęconą aspektom środowiskowym w ramach norm CENELÉC, a Europejski Komitet Normalizacyjny (CEN) od 2007 r. pracuje nad programem szkoleniowym dotyczącym włączenia norm środowiskowych w normy CEN

3.3 Jak podkreśliła sama Komisja, „**przemysł europejski** jest już dobrze przygotowany do wykorzystania swojej silnej pozycji na rynku nowych produktów, usług i procesów w oparciu o technologie środowiskowe. Ponadto przedsiębiorstwa europejskie są coraz bardziej wyczulone na kwestie działalności środowiskowej, które są częścią koncepcji odpowiedzialności społecznej przedsiębiorstw” ⁽²¹⁾.

3.3.1 Komitet zgadza się co do wymienionych w tym kontekście trzech dziedzin rozwoju: pobudzanie rozwoju i komercyjne rozpowszechnianie technologii, produktów oraz usług niskoemisyjnych i efektywnych energetycznie; tworzenie dynamicznego rynku wewnętrznego; tworzenie światowych rynków technologii, produktów i usług niskoemisyjnych i efektywnych energetycznie.

3.3.2 Komitet powtarza swoje stanowisko wyrażone w niedawno przyjętej opinii: „Największe osiągnięcia naukowe i techniczne oraz sposób, w jaki przekładają się one na konkurencyjny potencjał gospodarki, są czynnikami mającymi decydujący wpływ na zabezpieczenie naszej przyszłości, choćby w odniesieniu do kwestii energii i klimatu, na utrzymanie i poprawę naszej obecnej pozycji w świecie oraz na możliwość rozwoju — a nie ograniczania — europejskiego modelu socjalnego” ⁽²²⁾.

3.3.3 Zdaniem Komitetu potrzebne jest bardziej zintegrowane podejście, by można było pokonać trudności i przeszkody stojące na drodze do wspólnego, skoordynowanego wykorzystania wszystkich możliwych instrumentów finansowych ⁽²³⁾ na szczeblu europejskim, krajowym, regionalnym i lokalnym, a także przez indywidualne podmioty, w celu rozwoju czystych i wydajnych technologii oraz innowacyjnych zastosowań sprzyjających tworzeniu procesów, produktów i usług w wysokim stopniu odpowiadającym zasadom zrównoważonego rozwoju.

3.3.4 Komitet uważa, że w celu optymalizacji wspólnego wykorzystania dostępnych instrumentów unijnych, europejskich i krajowych konieczna jest wspólnotowa inicjatywa, podjęta przez różne dyrekcje generalne, w zakresie koordynacji i wsparcia technicznego. Miałaby ona na celu maksymalizację wysiłków w dziedzinie **badania i innowacji**, zarówno ze strony przedsiębiorstw, jak i organizacji publicznych i prywatnych, na rzecz ochrony środowiska w ramach europejskiej przestrzeni badawczej i innowacji.

3.3.5 Jak wielokrotnie podkreślali Komitet ⁽²⁴⁾, Komisja, Rada oraz Parlament Europejski, ważne jest zniesienie przeszkód administracyjnych, które ograniczają przedsiębiorstwa (zwłaszcza MŚP) i umożliwienie im rozwijania ich gospodarczego i społecznego potencjału oraz modernizacji produkcji i struktur organizacyjnych pod kątem zrównoważonego rozwoju.

⁽²¹⁾ COM(2007) 374 wersja ostateczna z 4 lipca 2007 r.

⁽²²⁾ Dz.U. C 325 z 30.12.2006

⁽²³⁾ Istnieje wiele europejskich i międzynarodowych instrumentów, które można uruchomić w tym zakresie (7PR, program ramowy na rzecz konkurencyjności i innowacji (CIP), LIFE, fundusze strukturalne, EBI, i2i, EUREKA, LEED-OECD, Bank Rozwoju Rady Europy (BRRE) itd.), lecz ich wspólne wykorzystanie jest utrudnione przez rozbieżne procedury, liczne przypadki niezgodności w zakresie sposobu ich uruchomienia oraz znaczne trudności z „simultaneous engineering” („inżynierią współbieżną”) między różnymi typami działania.

⁽²⁴⁾ Zob. Dz.U. C 120 z 16.5.2008, str. 66 z 19 grudnia 2007 r., sprawozdawca Antonello PEZZINI

3.4 W celu stymulowania zrównoważonej ekologicznie produkcji UE wprowadziła w 1997 r. system ekologicznego oznakowania produktów. Ten rozrastający się z biegiem lat system rozszerzono następnie na usługi. Obejmuje on także publiczne znakowanie stosowane do grup produktów lub usług ⁽²⁵⁾, oparte na wielu kryteriach.

3.4.1 Komitet jest zdania, że taka sytuacja może dezorientować producentów, a przede wszystkim konsumentów europejskich. Rozwiązaniem byłby usprawniony system minimalnych wspólnych kryteriów utworzony na szczeblu europejskim, który wprowadziłby obowiązek rejestracji i weryfikacji oznakowań przez niezależny organ certyfikacyjny.

3.4.2 Oznakowanie na szczeblu europejskim nie powinno konkurować z krajowymi i sektorowymi oznakowaniami, które są czasami lepiej od niego znane konsumentom, lecz z nimi współistnieć. Ponadto konieczna jest koordynacja na poziomie międzynarodowym z oznakowaniem, które już się sprawdziło, taki jak Energy Star.

3.4.3 Oznakowania muszą wzbudzać zaufanie konsumentów. Z tego względu ustalanie standardów dla tego typu oznakowań i monitorowanie rynku powinny zostać powierzone zainteresowanym stronom (wszystkim z nich), tak by oznakowania były bardziej wiarygodne.

3.4.4 Istotne może być w związku z tym zbadanie oznakowania produktów lub usług w celu określenia związanego z nimi poziomu emisji CO₂.

3.5 Mając na uwadze **dobrowolny system EMAS** — który umożliwia udział w systemie zarządzania środowiskiem i audytu środowiskowego we Wspólnocie zainteresowanym podmiotom, chcącym wykazać, że poprawiają one swoje działania w dziedzinie środowiska, okazując w ten sposób gotowość do przestrzegania norm ekologicznych i do wdrożenia systemu zarządzania środowiskowego, Komitet uważa, że po przyjęciu normy ISO 14001 możliwe będzie wzmocnienie tego wymiaru systemów zarządzania środowiskowego, który jest związany z produktem. Będzie to sprzyjało szerszemu ich rozpowszechnieniu wśród producentów i dystrybutorów, dostosowaniu do procesów zarządzania przyjętych przez władze lokalne oraz większemu otwarciu na synergii z instrumentami propagowania zrównoważonego rozwoju.

3.5.1 Zdaniem Komitetu warto wesprzeć rozpowszechnianie systemu EMAS środkami finansowymi, podatkowymi, ułatwieniami administracyjnymi, kampaniami reklamowymi i marketingowymi, a także poprzez uznanie EMAS za „standard doskonałości” również na szczeblu międzynarodowym. MŚP mogłyby otrzymać pomoc w stopniowym jego przyjmowaniu, także w ramach klastrów przemysłowych.

⁽²⁵⁾ Do przykładów należą: *Eco-Flower* (oznakowanie europejskie w formie kwiatu stosowane w całej Europie http://europa.eu.int/comm/environment/ecolabel/index_en.htm), *Nordic Swan* (stosowane przede wszystkim w Skandynawii <http://www.svanen.nu/Eng/default.asp>), *Blue Angel* (używane w Niemczech http://blauer-engel.de/englisch/navigation/body_blauer_engel.htm) oraz *Fair Flower* (stworzone w Holandii <http://www.flowercampaign.org>). Istnieją również oznakowania publiczne, które koncentrują się na jednym aspekcie ekologicznym, między innymi *Energy Star*. Rozpowszechnione są również oznakowania prywatne, między innymi organiczne etykiety w ramach systemu IFOAM (http://ec.europa.eu/environment/emas/index_en.htm).

3.6 Komitet uważa za bezwzględnie konieczny **rozwój „ekologicznego rynku” produktów i usług** poprzez wprowadzenie szeregu zachęt i instrumentów ukształtowanych tak, by producentów zachęcały do innowacji, a konsumentom dostarczały odpowiednich informacji lub zachęt skłaniających ich do zakupu bardziej ekologicznych produktów.

3.6.1 W interesie konkurencyjności wspólnego rynku **właściwości produktu** powinno się oceniać nie tylko na podstawie kryteriów ekologicznych, ale także uwzględniając inne ważne aspekty, takie jak korzyści ekonomiczne dla konsumenta i producenta, bezpieczeństwo i funkcjonalność, wykorzystanie zasobów, logistykę, marketing, właściwości dotyczące zdrowia, innowacyjność, stopień, w jakim przyczynia się do rozszerzenia możliwości wyboru konsumentów, cykl życia i utylizacja, a także kwestie społeczne.

3.6.2 Jest konieczne, by w sektorze ekologicznej produkcji i usług istniało prawdziwe zaangażowanie na rzecz wspierania badań naukowych, rozwoju i innowacji.

3.7 Zdaniem Komitetu, w procesie **normalizacji technicznej** w odniesieniu do stopnia ekologicznego zrównoważenia produktu kluczową rolę powinny odgrywać CEN, CENELEC i ETSI ⁽²⁶⁾

3.7.1 Komitet podkreślał już, że „stosowanie norm technicznych dotyczących środowiska naturalnego powinno być wspierane nie przez odgórne decyzje, lecz raczej powinno się opierać na szerokiej akceptacji produktów przyjaznych dla środowiska, przy jak najlepszym ukierunkowaniu interesów i potrzeb obywateli i konsumentów” ⁽²⁷⁾.

3.8 W odniesieniu do **zamówień publicznych** istotne jest przywołanie dyrektywy 2004/18/WE w sprawie koordynacji procedur udzielania zamówień publicznych na roboty budowlane, dostawy i usługi ⁽²⁸⁾ oraz komunikatu wyjaśniającego Komisji dotyczącego prawa wspólnotowego obowiązującego w dziedzinie udzielania zamówień i możliwości włączenia aspektów związanych z ochroną środowiska do zamówień publicznych ⁽²⁹⁾.

3.8.1 Komitet jest zdania, że sektor zamówień publicznych, którego udział w unijnym PKB wynosi ok. 16 %, odgrywa kluczową rolę w promowaniu bardziej ekologicznych produktów. Wzywa zatem do przyjęcia środków zachęcających instytucje zamawiające do wykorzystywania możliwości dostępnych w dziedzinie ekologicznych zamówień publicznych (GPP).

⁽²⁶⁾ Dz.U.C 74 z 23.3.2005

⁽²⁷⁾ Tamże

⁽²⁸⁾ Dz.U. L 134 z 30.4.2004

⁽²⁹⁾ COM (2001) 274 wersja ostateczna. Dz. U. C 333 z 28.11.2001

3.8.2 Sprawozdanie końcowe za rok 2006 na temat ekologicznych zamówień publicznych w Europie ⁽³⁰⁾ wymienia następujące główne przeszkody hamujące ich rozpowszechnianie: wyższe koszty produktów ekologicznych, zwłaszcza przy braku wskaźników dotyczących kosztów w cyklu życia; brak wiedzy w dziedzinie ekologii, a także odpowiednich, łatwo dostępnych elektronicznych baz danych; brak jasnych kryteriów i warunków zamówień przy braku jednoznacznych definicji i standardów produktów ekologicznych; brak wsparcia na szczeblu zarządzania i na szczeblu politycznym; oraz brak informacji i instrumentów szkoleniowych.

3.8.3 Komitet zaleca zatem: zdefiniowanie rzetelnych kryteriów dla produktów ekologicznych, które będą określały wszystkie ich właściwości istotne z punktu widzenia środowiska; uwzględnienie w specyfikacji kosztu całkowitego cyklu życia produktu lub usługi; stworzenie „europejskiej bazy wiedzy o ekologicznych zamówieniach publicznych” ⁽³¹⁾; uwzględnienie w dyrektywach UE dotyczących zamówień publicznych wymogów normy ISO 14004, systemów zarządzania środowiskowego (EMS), oznakowania ekologicznego oraz ekologicznego projektowania; informowanie społeczeństwa o krajowych planach działania na rzecz ekologicznych zamówień publicznych; położenie głównego nacisku na produkty o najlepszym wpływie na środowisko.

3.9 Idea **sprawiedliwego handlu** jest również szeroko rozpowszechniona w Europie. Sprawiedliwy i etyczny handel cieszy się od pewnego czasu dużym zainteresowaniem EKES-u i został szczegółowo rozpatrzony w opinii REX/196 ⁽³²⁾. Zdaniem Komitetu pojęcia te stanowią klucz do sukcesu zrównoważonej konsumpcji.

3.10 **Edukacja jest kluczowym czynnikiem zrównoważonej konsumpcji** i Komitet zaleca, by rozpoczynała się ona już w szkole. Konsumenci powinni mieć także natychmiastowy dostęp do informacji o wybieranych przez siebie produktach i usługach oraz o ich potencjalnym wpływie na środowisko. Niezmiernie ważne jest również podawanie tych informacji w formie ciekawej dla konsumenta, a zatem łatwej do przyswojenia i zrozumienia.

3.11 EKES jest przekonany, że należy skonsolidować i uprościć wspólnotowe prawodawstwo w dziedzinie zrównoważonej produkcji i konsumpcji, tak aby było ono bardziej zrozumiałe i dostępne zarówno dla konsumentów jak i producentów: „Zasada »lepszego stanowienia prawa« wraz ze zmniejszeniem ilości przepisów powinna przełożyć się na skonsolidowane i spójne akty prawne w zakresie ochrony środowiska, które dawałyby pewność prawną, nadawałyby przejrzystość procesowi dostosowania przemian przemysłowych oraz byłyby ukierunkowane na lepszą ochronę zasobów oraz środowiska i na wprowadzenie na rynki światowe konkurencyjnych innowacji technologicznych zgodnych z zasadami zrównoważonego rozwoju” ⁽³³⁾.

⁽³⁰⁾ *Green Public Procurement in Europe 2006 — Conclusions and recommendations*. Virage Milieu & Management bv, Korte Spaarne 31, 2011 AJ Haarlem, the Netherlands. <http://europa.eu.int/comm/environment/gpp>

⁽³¹⁾ Także w kontekście europejskiej platformy oceny cyklu życia (LCA) w odniesieniu do wpływu produktów, technologii i usług na środowisko.

⁽³²⁾ Etyczny handel i systemy gwarancji konsumenckiej; sprawozdawca: Richard ADAMS. Dz.U. C 28 z 3.2.2006

⁽³³⁾ Zob. opinia Dz.U. C 120 z 16.5.2008, str. 66, sprawozdawca: Antonello PEZZINI

3.12 Co do produktów „ekologicznych”, warto byłoby **zaostrzyć środki wspólnotowe skierowane na delegalizację reklamy wprowadzającej w błąd i nieuczciwych praktyk handlowych** ⁽³⁴⁾; terminy „eko” oraz „bio” są dziś często stosowane jako zwykłe narzędzie marketingowe w celu zwiększenia sprzedaży produktów i usług, które w rzeczywistości nie różnią się od innych i nie oferują żadnej wartości dodanej.

3.12.1 W związku z tym Komitet uważa, że opracowanie **kodeksów postępowania**, zgodnie z sugestią dyrektywy 2005/29/WE, mogłoby stanowić szczególnie istotny czynnik samoregulacji, zapobiegający nieuczciwemu odwoływaniu się do ekologii w reklamach. Należałoby zastosować następujące kryteria:

- W reklamach dotyczących środowiska nie wolno budzić nieuzasadnionego niepokoju społeczeństwa co do problemów ekologicznych, czy wykorzystywać nieznamość tego zagadnienia.
- W reklamach nie wolno zachęcać do postaw, które podważyłyby ochronę środowiska, lub ukazywać tych postaw bez krytyki.
- Reklamy nie mogą wprowadzać w błąd co do wpływu reklamowanych produktów na środowisko, ani poprzez wprowadzającą w błąd prezentację tego wpływu, ani poprzez jego zatajanie.
- Nie wolno w nieuzasadniony sposób przenosić ekologicznych cech jednego produktu czy usługi na inne produkty czy usługi oferowane przez daną firmę.
- Jeśli ekologiczne cechy produktu lub usługi zależą od konkretnych warunków czy sposobów zastosowania czy konsumpcji, lub występują na określonych etapach jego cyklu życia, należy to wyraźnie stwierdzić w reklamie, albo wyraźnie zachęcić konsumentów do sprawdzenia tej informacji.
- Wykorzystanie nawiązujących do środowiska haseł i sloganów reklamowych musi być oparte na sprawdzalnych kryteriach technicznych i naukowych. Reklamodawca musi na żądanie móc przedstawić konieczne dowody ze strony niezależnego organu lub eksperta na poparcie rzetelności reklamy.
- Uwagi dotyczące składników dodanych lub usuniętych z reklamowanych produktów w celu zmiany ich wpływu na środowisko muszą wyraźnie i konkretnie przedstawiać charakter i zakres tego wpływu.
- Zastosowane znaki i symbole dotyczące wpływu na środowisko nie mogą wprowadzać w błąd ani prowadzić do pomyłek odnośnie ich znaczenia. Nie mogą się one także wprowadzać w błąd przez nawiązanie do ekologicznego oznakowania oficjalnie obowiązującego w konkretnych krajach, na obszarach geograficznych czy w sektorach gospodarki. Do promocji ekologicznych cech reklamowanego produktu wykorzystywać można wyłącznie świadectwa i relacje w postaci konkretnych i sprawdzalnych stwierdzeń, zgodnie z czwartym od dołu podpunktem.

⁽³⁴⁾ Dyrektywa 2005/29/WE (Dz.U. L 149 z 11.6.2005)

3.12.2 Zdaniem Komitetu należy propagować elastyczne, skuteczne i niedrogi **pozasądowe organy nadzoru i arbitrażu spraw konsumenckich**, które mogą w wiarygodny sposób gwarantować, że produkty spełniają normy środowiskowe, oraz że zrównoważone produkty na rynku spełniają wymagania dotyczące równowagi środowiska, którymi kierują się konsumenci przy dokonywaniu wyboru. Nie powinno to zastąpić postępowań sądowych, do których każdy powinien mieć dostęp.

3.13 Komitet przykłada szczególną wagę do **Europejskiej karty zrównoważonej konsumpcji i produkcji** służącej ochronie praw konsumentów do konsumpcji produktów ekologicznych. Tego rodzaj karta powinna zawierać następujące elementy:

- podział odpowiedzialności za zrównoważoną konsumpcję między wszystkie zainteresowane podmioty i organizacje społeczeństwa obywatelskiego: producentów, dystrybutorów, konsumentów, osoby i podmioty zajmujące się kształceniem, władze publiczne, organizacje konsumenckie i ekologiczne oraz partnerów społecznych;
- włączenie strategii zrównoważonej produkcji i konsumpcji do innych odpowiednich strategii wspólnotowych, w porozumieniu z organizacjami konsumenckimi, ekologicznymi, organizacjami producentów, handlowców i dystrybutorów, a także innymi zainteresowanymi podmiotami;
- pierwszoplanową odpowiedzialność europejskiego przemysłu i producentów za maksymalizację dostępu do zrównoważonej konsumpcji w całym cyklu życia produktu „od deski kreślarskiej do grobu” oraz w sektorach dystrybucji i usług;
- odpowiedzialność UE za sporządzenie prostych, jasnych, spójnych i zrozumiałych ram całego prawodawstwa wspólnotowego w tym zakresie, z podkreśleniem praw konsumenckich oraz przyjaznych dla użytkownika, bezkosztowych sposobów ich egzekwowania w praktyce;
- ewentualne elementy, które mogłyby uzupełnić istniejące prawa i byłyby w gestii państw członkowskich;

- ewentualne elementy, które mogłyby uzupełnić istniejące prawa i mogłyby zostać wprowadzone drogą samoregulacji⁽³⁵⁾ przez podmioty prywatne, przedstawiciele konsumentów⁽³⁶⁾, organizacje ekologiczne⁽³⁷⁾ i przedstawiciele świata biznesu;
- odpowiedzialność ze strony UE i rządów państw członkowskich za promocję dynamicznych, weryfikowalnych i jednolicie stosowalnych środków dotyczących ekologicznego projektowania produktów wszystkich sektorów, wiarygodnego znakowania ekologicznego w całej UE, szeroko rozpowszechnionych systemów zarządzania środowiskiem, sporządzania i wdrażania zaawansowanych technicznie norm środowiskowych uznawanych na arenie międzynarodowej, konkretnych i wiążących technicznych wymagań środowiskowych w procedurach zamówień publicznych, wprowadzających w błąd „ekologicznych” reklam, sprawiedliwego handlu i współpracy międzynarodowej na rzecz zrównoważonej konsumpcji;
- przyspieszanie badań i rozwoju technologicznego oraz wprowadzenie innowacyjnych zastosowań w zakresie zrównoważonej produkcji i konsumpcji, za pomocą zarówno wspólnotowych jak i krajowych wydatków publicznych i wydatków sektora prywatnego, w celu osiągnięcia pułapu 3 % wydatków PKB, jak określono dla EPB⁽³⁸⁾;
- informowanie, edukacja i szkolenie wszystkich podmiotów zainteresowanych zrównoważoną konsumpcją oraz działania zwiększające potencjał odpowiednich organów władzy i organizacji;
- opracowanie publicznie dostępnych wskaźników, metod i baz danych w celu pomiaru postępów na drodze do zrównoważonej konsumpcji na wszystkich poziomach;
- propagowanie badań postaw konsumenckich szkodliwych dla środowiska, w celu określenia sposobów bardziej zrównoważonych modeli konsumpcji.

3.13.1 Zważywszy na wagę tego zagadnienia, Komitet proponuje zorganizowanie konferencji na temat „Europejskiej karty zrównoważonej konsumpcji i produkcji na rynku wewnętrznym”, przy udziale Parlamentu Europejskiego i Komisji Europejskiej.

Bruksela, 29 maja 2008 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Dimitris DIMITRIADIS

⁽³⁵⁾ Zob. punkty 22 i 23 Międzyinstytucjonalnego porozumienia w sprawie lepszego stanowienia prawa, Dz.U. C 321 z 31.12.2003

⁽³⁶⁾ W punkcie 3.5 opinii Dz.U. C 120 z 16.5.2008, str. 33 EKES omawia cechy wykorzystane w próbie zdefiniowania jednolitej idei „reprezentacyjnego stowarzyszenia konsumentów” (Dz.U. C 185 z 8.8.2006).

⁽³⁷⁾ EKES popiera pomysł propagowania zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego w kwestie rozwoju zrównoważonego. Punkt 4.2.6 opinii Dz.U. C 120 z 16.5.2008, str. 33 z 12 grudnia 2007 r.

⁽³⁸⁾ EPB: Europejska Przestrzeń Badawcza